

**ВАСИЛЬ СТУС**



*Василь Стус*

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ  
ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ  
(КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ)  
Публічна бібліотека імені Лесі Українки для дорослих міста Києва  
Відділ електронних ресурсів та довідково-бібліографічного обслуговування



# Василь Стус — людина, поет, громадянин

Огляд літератури

6 січня 1938 року народився Василь Семенович Стус. За свої 47 років він написав величезну кількість творів у віршах і прозі, перекладав українською мовою твори класиків світової літератури.

Ім'я Василя Стуса, — випускника Донецького національного університету, — вже давно вийшло за межі України, ставши знаковим в інтелектуальних колах світу, символом нескореності України, гідності Людини, яка виборолла право лишатися нею в нелюдських обставинах. Василь Стус — поет, перекладач, прозаїк, літературознавець, правозахисник, Герой України, совість української нації.

Поет жив, творив і загинув, щоб український народ мав те, на що заслуговує — Свободу, Незалежність, Право на рідну мову, Історичну пам'ять, Самобутню культуру. Як письменник і громадянин він належить до духовних лідерів Нації, актуальність яких із плином часу не зменшується, а набуває все більшої ваги, бо сьогодні він єдине два віддалені регіони — Поділля й Донеччину, ніби стверджуючи своєю долею ідею соборності України.

Пропонуємо вашій увазі огляд літератури про видатного сина української землі

[Михайлова, Т. Проблема національної ідентичності та творчої індивідуальності у прозових текстах Василя Стуса і Чеслава Мілоша / Тетяна Михайлова // Слово і Час : науково-теоретичний журнал. – 2022. – № 2. – С. 69-85.](#)



У статті на прикладі самвидавних текстів української і польської літератур, зокрема есею Чеслава Мілоша «Альфа, або Мораліст» із книжки «Поневолений розум» і літературно-критичної розвідки Василя Стуса «Феномен доби (Сходження на Голгофу слави)», у типологічному аспекті розглянуто проблему збереження / втрати письменником власної індивідуальності, важливим складником якої є національна ідентичність. У контексті тоталітарної системи, котра вбачала в мистецтві спосіб утвердження ідеології, проаналізовано особливості зображення Ч. Мілошем і В. Стусом своїх відомих сучасників — прозаїка Єжи Анджеєвського і поета Павла Тичини відповідно. Зіставлено мотив перевдягання і вдавання із себе Іншого, окреслено риси творчості на догоду владі як свідоме відступництво від власного «Я». Порівняння обох текстів дає змогу простежити, як виконання ролі державного письменника веде до знищення індивідуальності, а з нею і національної ідентичності, перетворюючи митця на «мертву» людину-функцію.

[Пуніна, О. «Заборонений»: Стус кінематографічний / Ольга Пуніна // Слово і Час : науково-теоретичний журнал. – 2022. – № 3. – С. 64-77.](#)



Проаналізовано образ Василя Стуса в художньому фільмі Романа Бровка «Заборонений» (2019). З'ясовано, якими засобами режисер утілює психологічну структуру індивідуальності у стрічці для широкої глядацької аудиторії. Психологічний чинник кінематографічного образу ґрунтується на рисах характеру, поведінці, притаманній Стусові-людині: він схильний до експансивної реакції, непристосований до компромісів, самодостатній, сильної волі. Режисер працює як у формальній площині (принцип градації, протиставлення, кінематографічний засіб образу-переживання, загальний план), так і в змістовій (домислені епізоди й персонажі, закадрові читання віршів, сконденсований зміст мотто, введення авторського тексту в новий контекст тощо).

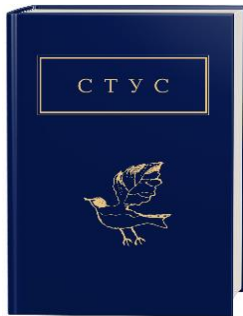


**Дзюба, С.** Заборонений. Історія життя і боротьби Василя Стуса : [роман] / Сергій Дзюба, Артемій Кірсанов. – [Харків] : Фабула : [Ранок], [2020]. – 176 с.

*Колишній аспірантці, яка працювала над дисертацією про життя і творчість видатного поета Василя Стуса, а нині за волею обставин стала медсестрою, запропонували доглядати помираючу від важкої хвороби жінку. Як виявилось важкохвора у минулому була полковником КДБ і багато разів зустрічалася зі Стусом, особливо в останні дні його життя. У романі надзвичайно насичено змальовано життя поета на його рідній Донеччині, в оточенні друзів, педагогів і літераторів, і в концтаборі — де утримували в'язнів совісті, ставлячи їм у провину їхні переконання.*



**Леошко, В.** Нескорені донеччани: у кожної епохи - своя зірка / Владислав Леошко // Голос України. – 2021. – 6 жовтня (№ 190). – С. 12 : фото.



**Стус, В.** Палімпсести / Василь Стус ; упоряд. І. Малкович. – Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2021. – 352 с. – (Українська поетична антологія)

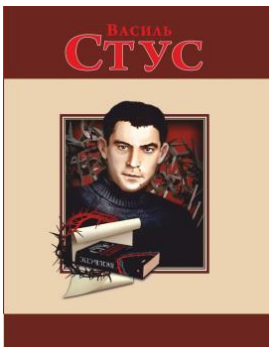
*У книжці зібрано найкращі вірші Поета, а також найвиразніші уривки з листів, сповнені філософських узагальнень і щемливих деталей. Примітки під деякими віршами проливають несподіване світло на драматичні моменти життя і творчості Василя Стуса.*



**Василя Стуса** читатимуть // Голос України. – 2021. – 4 грудня (№ 230). – С. 10 : фото.

*У статті йдеться про презентацію збірки поезій Василя Стуса арабською мовою у Ліванській Академії мистецтв.*





**Дорошенко, О. Є.** Василь Стус / Олег Дорошенко. – Харків : Бібколектор, 2020. – 121 с. : портр.

*Трагічна доля судилася Василю Стусу (1938-1985) — талановитому українському поету, прозаїку, перекладачу, літературознавцю, правозахиснику, одному з найактивніших представників українського культурного руху 1960-х років. Він був людиною, не здатною на компроміси, яка завжди йшла шляхом правди і заплатила за це власним життям, людиною, яка з гідністю казала про себе: «...Голови гнути я не збирався, бодай що б там не було. За мною стояла Україна, мій пригноблений народ, за честь котрого я мушу обставати до загину».*



**Справа Василя Стуса.** Збірка документів з архіву колишнього КДБ УРСР / уклад. Вахтанг Кіпіані. – Харків : Віват, 2020. – 687 с. : іл., портр.

*Поет і Громадянин Василь Стус (1938–1985) не зміг побувати на презентації жодної зі своїх книжок. Бо в Україні його не друкували — збірки віршів ходили по руках у самвидавному вигляді, а публікували їх лише за кордоном. Участь у русі незгідних з русифікаторською й антиукраїнською політикою, активна правозахисна позиція двічі приводили Стуса на лаву підсудних — за статтею «Антирадянська агітація і пропаганда». У книжці «Справа Василя Стуса. Збірка документів з архіву колишнього КДБ УРСР» правда про кримінальну справу, життя і смерть поета. Тут зібрано архівні документи з кримінальної справи Василя Стуса, покази свідків, листи поета з тюрми, спогади його рідних та друзів. Ознайомившись із наведеними матеріалами, читачі дізнаються про невідомі факти щодо життя, ув'язнення та загибелі Стуса, які досі охороняли під грифом «Секретно».*



**Львова, І.** «Хто проти тиранії, встаньте!» / Ірина Львова // Українська літературна газета. – 2020. – 17 січня (№ 1). – С. 1, 15 : портр.

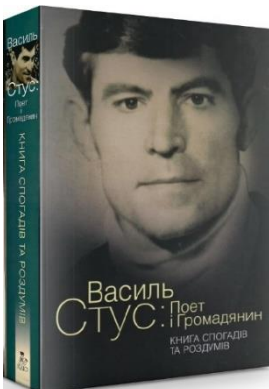
*Пам'яті Василя Стуса, закатованого радянським режимом.*



**Наєнко, М.** Стус як пульс : у широкому розумінні зоною поета-правдолюбця усе життя була ув'язнена в Радянському Союзі Україна / Михайло Наєнко // Україна молода. – 2020. – 27 жовт. (№103). – С. 10-11.

**Василь Стус.** Поет і Громадянин : книга спогадів та роздумів / упоряд. Василь Овсієнко. – Київ : КЛІО, 2020. – 684 с. : портр.

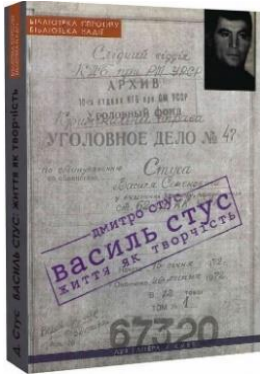
*У 2020 році виповнилось 35 років від дня загибелі Поета у мордовських таборах. Духовний подвиг Василя Стуса не пропав марно. Доказ тому — зростання інтересу до його творчості й особи. До цієї книжки увійшли спогади та роздуми друзів, знайомих і родичів, які вважали своїм обов'язком зберегти правдивий його образ для майбутніх поколінь. Хтось написав чи розповів по свіжому сліду, і ці свідчення найцінніші, інші — з відстані часу, і це виважені оцінки. Поет і Громадянин — це не дві різні Стусові іпостасі. Це цілісна Особистість не лише національного, а вселюдського масштабу. У цьому переконуєшся, читаючи свідчення й оцінки людей різних національностей і різного світогляду. Але також ці свідчення показують нам живого Василя Стуса, з його радостями, сумнівами та вибором. Такий погляд на великого поета дуже важливий, адже дозволяє за канонічним образом побачити саме Людину.*





**Парашук, Т.** Нескорений прогоск. Василь Стус / Таїса Парашук // Українська культура. – 2020. – № 1-2. – С. 67-71 : фото.

*У статті розповідається про концерт-присвяту Василю Стусу і презентацію альбому на вірші поета за участю відомих українських музикантів, що відбулися 14 січня 2020 р., у день святого Василя, у Будинку звукозапису українського радіо в Києві.*



**Стус, Д. В.** Василь Стус : життя як творчість / Дмитро Стус. – [Київ] : ДУХ І ЛІТЕРА, [2018]. – 379 с. : іл., портр.

*Ніхто не знає, в чому полягає загадка слави. Часто трапляється, що про когось, хто все життя перебував у епіцентрі подій, забувають відразу після смерті. До Василя Стуса широка відомість прийшла після перепоховання в 1989-му. Що цьому причиною: поетична творчість? героїка життя? непримиренність позиції? здатність перейматися чужим болем? На ці та інші питання пробує знайти відповіді син поета – Дмитро, який майстерно поєднує об'єктивні біографічні відомості про життя Василя Стуса з власними спогадами і спостереженнями про батька.*

Додаткову літературу про Василя Стуса ви можете знайти у нашому [електронному каталозі](#) та замовити у Публічній бібліотеці ім. Лесі Українки.

Огляд підготувала Мамалига Т. В.

Редактор-бібліограф Денисова С. О.

Літературний редактор Трубайчук О. М.

Відділ електронних ресурсів та довідково-бібліографічного обслуговування:

вул. Тургенєвська, 83-85

телефон: (044) 486-01-46, (068) 139-31-41

e-mail: [4bibliograf4@gmail.com](mailto:4bibliograf4@gmail.com)